

nieuwe licht? Een zekere gereserveerdheid voor dit nieuwe hier was bij hem goed te begrijpen; zijn kunst was hecht geworteld in het Hollandse leven, en nu was daar het probleem om ook hier te wortelen, zonder ontrouw te worden aan het hem eigene. Wel is Luyt geen landschapschilder in de eerste plaats, maar wat hielp het hem om willekeurige mensen en dieren te schetsen, als dat toch niet meer werd dan een vaardig kopiëren van het dagelijkse leven? Want daar kwam het immers op aan: de intimiteit der dingen aan te voelen, het beweeg in de straten niet slechts te zien als een kaleidoskoop voor z'n open raam. Zijn oefenen bestond voor een goed deel, bij 't rondrentelen, op Zaterdagochtenden vooral, door de drukke gedeelten van 't dorp, in 't nabootsen van grappige zinnen die hij opving, en in gemoedelijk praten met vriendelijke bureu.

Luyt's eerste dingen in Zuid-Afrika zijn tekeningen geweest van motieven: een kar en paarden door een drift rijdend; een oude Hottentot die 's Zaterdags z'n schamele boodschappen komt doen in z'n verweerde plunje; een paar jongens die in sportpakjes hardlopen; enkele protea's in hun symmetries samen-groeien. Alles kleine studies, sommige met waterverf van een tintje voorzien. Hij schildert de Kaapse kust, met grote rotsblokken, nog onder een grauwe Noordelijke hemel; de opdracht van een Hollandse kennis was de prikkel geworden voor een grooter doek. En dan: een tere studie van z'n binnenplaats, de witte muurtjes dromerig in het maanlicht, dat een zo verrukkelijke poëzie over ons dorp uitgiet. Met hartzeer deed hij daar afstand van, toen een bezoeker uit Holland het voor zich uitzocht. Een tastend begin: om de sfeer, waarin z'n figuren bewegen zullen, eerst zuiver te doorvoelen, aanknopen nog meer aan het eigen doorleefde, in Holland, dan aan dit nieuwe hier. Zo komt hij op gang, en gaat dan werken aan een monumentaal doek: de slag bij Bloedrivier, ongeveer twaalf bij negen voet in omvang, dat met zijn voorafgaande studie van historische documenten maanden zal vragen. De Boeren jagen op hun angstige paarden het lager uit om de wijkende Kaffers te vernietigen. De reeds grijze Sarel Celliers zwaait zijn geweerkolf hoog door de lucht, de blauwig glanzende Kaffers, waarvoor hij studies maakte in de tronk, sluipen als menskatten tussen 't groen. De kop van de schimmel op de voorgrond drukt prachtig de nerveuse spanning van het dier en zijn omgeving uit. Het geheel fraai van spanning en beweging, symbolies voor de worsteling van de oude Voortrekkers. De Universiteit van Stellenbosch mag zich de gelukkige bezitster noemen van dit schone werk.

Hier wil ik iets uit Luyt's werkplaats vertellen. Op een middag trof ik hem aan in muitende mismoedigheid. De hele morgen had hij besteed aan de voet met enkel van een kaffer op de voorgrond; zeer voldaan was hij weggegaan, en toen was een van z'n kleine dochters zijn plaats